

SOKAK SANATINDA YENİ MODA: IŞIK GRAFFİTİ

Nazik ÇELİK YILMAZ

Dr. Öğr. Üyesi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, nazik.celik(AT)dpu.edu.tr

ÖZ

Anahtar kelimeler:

*Sokak sanatı,
ışık graffiti,
fotoğraf*

Sokak sanatı kent dokusunda ve yaşantısında önemli bir yere sahiptir. Kamusal alanları sanatsal yüzey olarak kabul etmekle birlikte birçok sanat alanından etkilenen antidisipliner bir akım olarak tanımlanmaktadır. 80'li yıllardan itibaren başlayan sokak sanatı, sanatla ilgilenen insanlar tarafından da artık ciddi bir sanat olarak kabul edilmektedir. Hükümetler tarafından bazen yasaklansa da sokak sanatı artık dünya çapında bir fenomen olarak kabul edilmiştir ve yaşantımızı renklendirmeye devam etmektedir. Ülkemiz de dâhil olmak üzere dünyanın pek çok yerinde sokak sanatı sergileri açılmaktadır. Sokak sanatının en önemli niteliği sanatçıların eserlerini sayısız insana ulaştırmasıdır. Teknolojide yaşanan gelişmeler ve değişim, sanat alanında da etkisini göstermektedir. Bu gelişmelerle birlikte son on yılda yeni bir performans sanatı dikkat çekmektedir. Sokak sanatının bir parçası ve en son modası olarak adlandırılan ışık graffiti (ışıkla boyama/light graffiti), fotoğraf makinesinin pozlama süresini geciktirme yöntemi ile gerçekleştirilen bir performans sanatıdır. Işık kaynağı olarak havai fişek ve meşale de kullanılsa da sıklıkla led ışık kaynakları tercih edilmektedir. Her ortam ve nesne üzerine çizim yapılabilir. Fotoğrafının hayal gücünü kadrajına katan bir fotoğraf tekniği olarak da tanımlanmaktadır. 2007 yılında Jan Wöllert ve Jörg Miedza ile birlikte popülerlik kazanmıştır. 2007 yılından beri fenomen olan ışık graffiti sokakların yeni modası haline gelmiştir. Araştırmada son dönemlerde sıklıkla karşılaştığımız ışık graffiti çalışmaları incelenerek, graffiti ve sokak sanatı içindeki yeri ve etkisi irdelenmiştir.

NEW FASHION IN STREET ART: LIGHT GRAFFITI

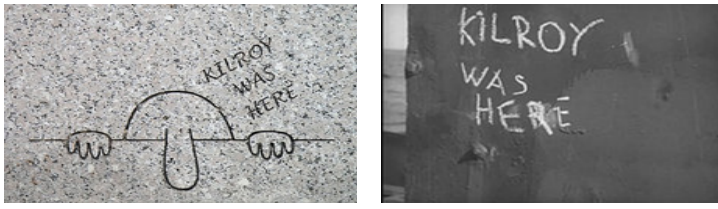
ABSTRACT

Keywords:
*Street art,
light graffiti,
photography*

Street art has an important place in urban texture and life. It accepts public spaces as artistic surfaces and is defined as an anti-disciplinary movement influenced by many fields of art. Street art, which started in the 80s, is now accepted as a serious art by people who are interested in art. Although sometimes banned by governments, street art is now accepted as a worldwide phenomenon and continues to color our lives. Street art exhibitions are opened in many parts of the world, including Turkey. The most important feature of the street art is that it allows artists to display their works to countless people. The developments and changes in technology show their effect in the field of art. Along with these developments, a new performance art has attracted attention in the last decade. A part and the latest fashion of street art, the light graffiti (painting with light/light graffiti) is a performance art performed by the method of delaying the camera's exposure time. Although as light sources, fireworks and torches can be used, led light sources are often preferred. Drawing can be produced on any medium and object. It is also defined as a photographic technique that adds the photographer's imagination to the frame. It gained popularity in 2007 with Jan Wöllert and Jörg Miedza. Since 2007, it has become a phenomenon and the new fashion of streets. In the current research, the place of the light graffiti within graffiti and street art is discussed by examining the light graffiti works we have frequently encountered in recent years.

Giriş

Günümüzdeki anlamıyla sokak sanatının ortaya çıkışı, 20. yüzyılda başlamıştır. Sokak sanatına ilk örnek olarak Amerika'da İkinci Dünya Savaşı döneminde çok popüler bir kültürel öge olan "Kilroy Was Here" çizimi (Resim. 1-2) gösterilmektedir. 1980'li yıllarda New York'ta popüler olan bu akım, sokağı sanatsal yüzey olarak kabul etmektedir. Birçok sanat alanından etkilenen, yerleştirme, geri dönüşüm, anlık eylemler gibi birçok türevi kapsayan, şehrin oluşturduğu platformu kullanarak ürünler veren antidisipliner bir sanat akımı olarak tanımlanmaktadır. Bu akımın tam olarak kim tarafından ne zaman başlatıldığı bilinmemekle birlikte street art (sokak sanatı), terim olarak Jean-Michel Basquiat, Andy Warhol, Richard Hambleton gibi sanatçılar tarafından kullanılmıştır. Çoğu sanatçı reklam egemenliğine bir başkaldırı olarak medyalarını sokak olarak belirlemiştir. 80'li yıllar aynı zamanda yazıdan kavramsal betimlemeye geçişin yaşandığı dönemdir (Resim. 3-4).

Resim 1-2. "Kilroy Was Here" çizimleri

Resim 3. Richard Hambleton, Shadow Man, New York

Resim 4. Keith Haring, Crack is Wack, 1986, Harlem

Sokak sanatı kamu alanlarını yeniden düzenler ve yapılan çalışmalar yoluyla bu alanları, izleyiciye küçük mesajlar ileten mekânlar haline getirir. Amacı ise; genel bir tabirle reklam verenler ve büyük kuruluşlar tarafından satın alınmış alanları geri almak ve bu alanların dinamiklerini birtakım görseller kullanarak değiştirmektir. Özetle herkesin görebileceği yerlerde yapılan anonim provokasyonlar denilebilir (Karaaslan, 2008:5). Sokak sanatının en önemli özelliği sanatçı ile izleyici arasındaki tüm üçüncü kişi ve kurumları ortadan kaldırmasıdır. 1980'lerin başından beri popüler olan ve gittikçe yaygınlaşan sokak sanatının yaygın bir dalı ise graffitidir. Geleneksel sanat anlayışı ve endüstriyel sanata bir tepki olarak doğmuştur.

Graffiti insan medeniyeti kadar eskidir. "Graffiti (İtalyanca sgraffiti, 'çizik'ten, gelmiştir) düzgün yüzeylere çizimler veya karalamalar anlamına gelirken, Yunanca'daki 'graphein' (yazmak) sözcüğüne atıf yaparak kadim Roma mimarisi üzerinde bulunan işaretler kastedilir. 'Tagging' (etiketleme) ise birinin duvara ismini yazmasının modern şeklidir" (Weisberg (çev. Kaftancıoğlu), 2008: www.libidodergisi.com).

Resim 5. Keith Haring

Resim 6. René Moncada

1980'lerde artık graffiti göz ardı edilemeyecek bir fenomen haline gelmiştir. Duvarlardaki bu alternatif derinliği geleneksel sanat yönelişlerinden ayıran belki de en önemli özellik, yarattığı alt kültür ile geniş bir kitleye hitap edebilmektedir. Bu etkileşim alanına giren en belirgin diğer alan müzik olmuştur. Hip hop, punk rock ve asi özgürlükçü yaşam şekline uygun tasarlanmış tahta parçalarına paten tekeri takılarak tasarlanan ve kaldırım sörfü olarak çıkan bugünkü adıyla kaykay kültürü ile birleşerek, belgesel, sinema, fotoğraf, edebiyat ve daha pek çok alana kaynaklık etmiştir (Ayrıl'dan akt. Kıyar, 2017:111).

Resim 7. Graffiti Alley'de (Graffiti Sokağı/Geçidi) bir graffiti, Toronto

Resim 8. Duvar resmi, Buenos Aires

Işık Graffiti (Light Graffiti) Tarihçesi

Fotoğraf, Yunanca sözcükler phos (ışık) ve grafit (kalem, boya fırçası) veya grafikten gelir ve "ışıkla çizim" anlamına gelmektedir. Işık graffiti üç genel kategoriye ayrılabilir. Birincisi ışık çizimi, ışık kaynağının kamera tarafından görülebildiği uzun bir pozlama sırasında sanatçı, bu ışık kaynağını çerçeve içinde bir tasarım çizmek veya oluşturmak için kullandığı yerdir. İkinci kategori kinetik ışık boyamadır. Bu ışık boyama tekniği için, fotoğraf makinesinin kendisi çerçeve içinde renk ve tasarım yaratmak için uzun bir pozlama sırasında hareket ettirilirken genellikle sabit kalır. Üçüncü kategori ışık boyama, sanatçının uzun pozlanmış bir fotoğraf sırasında bir sahnenin parçalarını seçici olarak aydınlatmak için elde ışık kaynaklarını kullandığı yerdir (2018, <http://lightpaintingphotography.com>). İlk ortaya çıkışı 1800'lü yılların sonudur.

Étienne-Jules Marey (Fransız bilim adamı, 1830-1904) ve Georges Demeny (1850-1917), birlikte 1882'de Bois de Boulogne'da açılan "Station Physiologique" in oluşturulmasına öncülük edecek bir araştırma programı kurdular. Marey ve Demeny, insanlardan atlara kadar her şeyin hareketlerini incelemek için birkaç fotoğraf tekniği geliştirdi. Hızlı bir şekilde tek bir fotoğraf plakasında birden fazla pozlama yapabilecek bir işlem kullanan Marey ve Demeny, düzenli aralıklarla tüm hareketin görünür izlerini yakalayabilmiş ve daha önceki fotoğraf teknolojileriyle elde edilemeyecek düzeyde bir detayda eylemi inceleyebilmişlerdir. 1889'da Demeny, bilinen ilk ışık fotoğrafı olan "Pathological Walk From in Front" fotoğrafını (Resim. 9) yarattı (2018, <http://lightpaintingphotography.com>).

Resim 9. Georges Demeny, 1889

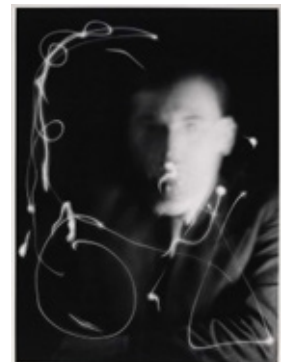
1914 yılında Frank Gilbreth, karısı Lillian Moller Gilbreth ile birlikte, imalat ve büro işçilerinin hareketlerini izlemek için küçük ışıklar ve bir kameranın açık deklanşörünü kullandı. Gilbreth bu hafif resim fotoğraflarını (Resim. 10-11) sanatsal bir çaba olarak yaratmadı; Bunun yerine "iş sadeleştirme" dedikleri şeyi inceliyorlardı (2018, <http://lightpaintin->

gphotography.com).

Resim 10-11. Frank Gilbreth

Işık boyama tekniğini araştıran ilk sanatçı Man Ray'di. Man Ray, avangard fotoğrafçılığıyla tanındı. Birçok farklı medyada çalıştı ve kendini her şeyin üzerinde bir ressam olarak düşündü. Man Ray'ın ışık boyama fotoğraflarına katkısı "Uzay Yazımı" serisinde yer aldı. 1935'te Man Ray bir otoportre üretmek için bir kamera kurdu. Kameranın deklanşörünü açtı ve havada bir dizi girdap ve çizgi oluşturmak için küçük bir penlight kullandı. Rastgele daireler ve kıvrımların hepsi 2009'da olduğu düşünülen bu fotoğrafların (Resim. 12-13), Ellen Carey isminde bir fotoğrafçı çalışmaya bir ayna tuttu ve görünüşte rasgele ışık çiziminin aslında Man Ray'ın imzası olduğunu keşfetti (2018, <http://lightpaintingphotography.com>).

Resim 12-13. Man Ray

Gjon Mili, Barbara Morgan, Jack Delano, Andreas Feininger, David Potts, George Mathieu, David Lebe, Eric Staller, Dean Chamberlain, Susan Hillbrand, Jacques Pugin, Jozef Sedlák, Vicki DaSilva, Mike Mandel, Kamil Varga, John Hesketh ve Tokihiro Sato da ışık boyama tekniği kullanan sanatçılardır. Ünlü ressam Pablo Picasso da ışık boyama tekniğini kullanan sanatçılardandır.

1948 yılında Fransa'daki evinde fotoğrafçı Gjon Mili tarafından ziyaret edilen Picasso ilgisini çeken bir teklifle karşılaştı. Her türlü malzemeyi eşsiz yaratıcılığı ile sanatsal bir çalışmaya dönüştürmeyi başaran ve yeniliklere açık yapısıyla akıllara kazınan ünlü ressam Picasso, Gjon Mili'nin

boya yerine yalnızca ışık kullanarak sanat yapma fikrine oldukça sıcak baktı. Life muhabirinin sözleriyle: "Picasso tek bir deneme yapması için Mili'ye 15 dakika vermişti. Ancak sonuçtan o kadar etkilendi ki, daha sonra Picasso'nun at başlı insanlar, boğalar, Yunan portreleri çizdiği, imzasını attığı beş seans daha yaptılar (Resim. 14-15). Mili fotoğrafları karanlık bir odada iki kamera kullanarak çekiyordu, görüntüyü hem önden, hem de yandan almak için. Uzun pozlama sayesinde ışık çizgilerini yakalıyordu." (2018: www.wannart.com).

Resim 14-15. Pablo Picasso

Günümüzde Işık Graffiti

Işık graffiti (ışıkla boyama/light graffiti), fotoğraf makinesinin pozlama süresini geciktirme yöntemi ile gerçekleştirilen bir performans sanatıdır. Işık kaynağı olarak havai fişek ve meşale kullanılsa da sıklıkla led ışık kaynakları tercih edilmektedir. Her ortam ve nesne üzerine çizim yapılabilir.

Resim 16-17. Jan Wöllert ve Jörg Miedza

Fotoğrafçının hayal gücünü kadrājına katan bir fotoğraf tekniği olarak da tanımlanmaktadır. Kalıcı olmayan grafitidir ve bu özelliğinden ötürü yasal kabul edilmektedir. Işık graffiti (ışıkla boyama/light graffiti) ilk olarak 1800'lü yılların sonunda ortaya çıkmış olsa da 2007 yılında popüler olmuştur. 2007 yılından beri fenomen olan ışık grafitisi sokakların yeni modası haline gelmiştir.

Resim 18-19. Jan Wöllert ve Jörg Miedza

Tripotla f ayarı olan (tercihen f:8 ve üzeri) bir fotoğraf makinesini sabitleyip pozlama süresini 5-30 saniye arasında tutarak ve ISO değerini 100'e ayarladıktan sonra makinenin karşısına geçip istenilen çizilmektedir. Pozlama süresi ortamın karanlıklığıyla doğru orantıda artırılabilir. 2007 yılında Jan Wöllert ve Jörg Miedza ile birlikte popülerlik kazanmıştır.

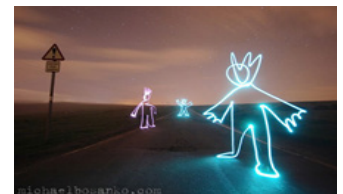

Resim 20. Jan Wöllert ve Jörg Miedza

Resim 21. Jan Wöllert ve Jörg Miedza

Günümüzde ışık graffiti (ışıkla boyama/light graffiti) giderek artan ilgiyle birlikte sokakların yeni modası haline gelmiştir. Bu sanat alanında Jan Wöllert ve Jörg Miedza dışında oldukça şaşırtıcı yetenekli sanatçılardan biri de Michael Bosanko'dur.

Resim 22-23. Michael Bosanko

Fotoğrafçı Patrick Rochon 1992'de ışıkla boyamaya başlamıştır. Patrick, düşsel ışık boyama portreleri, otomotiv dünyasındaki çalışmaları ve canlı ışık boyama performanslarıyla bilinmektedir. Işık boyama fotoğrafçılığını sınırlarının ötesine taşıyor ve güzel işler üretmektedir.

Resim 24-25. Patrick Rochon

Alman grup Lichtfaktor, çöp tenekeleri, telefon kabinleri ve sokak levhaları gibi gündelik nesneleri, kollarını sallayan ve sokaktan ortaya çıkan canlı yaratıklara dönüştürmektedir.

Resim 25-26. Lichtfaktor

Cenci Goepel ve Jens Warnecke, Eric Staller, Ryan Warnberg, Michelle McSwain, Sola, Alan Jaras, Dean Chamberlain ve Toby Keller da ışık boyama tekniğini kullanan günümüz sanatçılarıdır.

Sonuç

Graffitinin sanat olup olmadığı hakkında tartışmalar devam etmektedir. Yapılan çalışmalar bazı çevreler tarafından vandallık olarak görülse de bazı sanat çevreleri tarafından artık sanat olarak değerlendirilmektedir. Buna karşılık ışık graffiti (ışıkla boyama/light graffiti) kalıcı olmadığı için ve bu özelliğinden ötürü yasal kabul edilmektedir. Sokak sanatları içinde kabul gören ve yerini alan ışık graffiti (ışıkla boyama/light graffiti) gün geçtikçe artan popülerliği sayesinde sokakların yeni modası haline gelmiştir.

KAYNAKLAR

Karaaslan, Elvin. Alt Kültürler ve Sokak Sanatı. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 2008.

Candemir, Tülin. Kent İletişiminde Sanatsal Bir Aykırılık: Graffiti. I. Sanat ve Tasarım Sempozyumu, Yıldız Teknik Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi, İstanbul, 2008.

Tatar, Onur. Sokaklarda Reklam Avı: Kültür Karıştırması. Reklam Diyor Ki 1. Literatürk Academia, 2016.

Kıyar, Neslihan. (2017). "Alternatif Bir Yüzey Olarak Duvar". Jocress. 3 (2017): 101-114.

Selvi, Yeliz. ve Koca, Binnaz. (2016). "Banksy'yi Anlamak" Sdü Art-E Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi. 9. 18. (2016) : 278-306.

Codur, Müge Burcu. (2014). "Çevreye Grafik Tasarım-cı Dokunuşu: Sokak Grafikleri" Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi. 3 (2014): 72-81.

<http://lightpaintingphotography.com>. Web. 15.10.2018.

<http://www.libidodergisi.com/sokak-sanati-ve-graffiti-arasindaki-fark>. Web. 15.10.2018.

<https://www.wannart.com/pablo-picasso-ve-isk-bo-yamaları>. Web. 15.10.2018.

<http://artlog.art50.net/50-konu-basligi/sokak-sanati>. Web. 15.10.2018.

<http://paftamag.com/bir-sokak-sanati-graffiti>. Web. 15.10.2018.

<https://bebbyblog.wordpress.com>. Web. 15.10.2018.

<http://www.michaelbosanko.com>. Web. 03.11.2018.

<https://www.patrickthelightpainter.com>. Web. 03.11.2018.

<https://www.lichtfaktor.at>. Web. 03.11.2018.

GÖRSEL KAYNAKLAR

Resim 1: <https://www.livescience.com/7577-kilroy-changed-world.html>. 15.10.2018.

Resim 2: https://www.wannart.com/graffiti-ve-sokak-sanati-hakkinda-bilmeniz-gerekenler/operations_cross-roads_atom_bomb_test_bikini_atoll_111-adc-7171_hd_2mbps-webm/. 15.10.2018.

Resim 3: <http://artlog.art50.net/50-konu-basligi/sokak-sanati/>. 15.10.2018.

Resim 4: <http://artlog.art50.net/50-konu-basligi/sokak-sanati/>. 15.10.2018.

Resim 5: <http://artlog.art50.net/50-konu-basligi/sokak-sanati/>

kak-sanati/. 15.10.2018.

Resim 6: <https://alchetron.com/I-AM-THE-BEST-ARTIST-Rene>. 15.10.2018.

Resim 7: <http://paftamag.com/bir-sokak-sanati-graffiti/>. 15.10.2018.

Resim 8: <http://paftamag.com/bir-sokak-sanati-graffiti/>. 15.10.2018.

Resim 9: <http://lightpaintingphotography.com/light-painting-history/>. 15.10.2018.

Resim 10: <http://lightpaintingphotography.com/light-painting-history/>. 15.10.2018.

Resim 11: <http://lightpaintingphotography.com/light-painting-history/>. 15.10.2018.

Resim 12: <http://lightpaintingphotography.com/light-painting-history/>. 15.10.2018.

Resim 13: <http://lightpaintingphotography.com/light-painting-history/>. 15.10.2018.

Resim 14: <https://www.wannart.com/pablo-picasso-ve-isik-boyamaları/>. 15.10.2018.

Resim 15: <http://www.sanatblog.com/picasso-isik-la-boyuyor/>. 15.10.2018.

Resim 16: <https://bebbyblog.wordpress.com/2016/01/28/jan-wollert-and-jorg-miedza-light-photography/>. 15.10.2018.

Resim 17: <https://bebbyblog.wordpress.com/2016/01/28/jan-wollert-and-jorg-miedza-light-photography/>. 15.10.2018.

Resim 18: <https://bebbyblog.wordpress.com/2016/01/28/jan-wollert-and-jorg-miedza-light-photography/>. 15.10.2018.

Resim 19: <https://bebbyblog.wordpress.com/2016/01/28/jan-wollert-and-jorg-miedza-light-photography/>. 15.10.2018.

Resim 20: <https://bebbyblog.wordpress.com/2016/01/28/jan-wollert-and-jorg-miedza-light-photography/>. 15.10.2018.

Resim 21: <https://bebbyblog.wordpress.com/2016/01/28/jan-wollert-and-jorg-miedza-light-photography/>.

[com/2016/01/28/jan-wollert-and-jorg-miedza-light-photography/](https://bebbyblog.wordpress.com/2016/01/28/jan-wollert-and-jorg-miedza-light-photography/). 15.10.2018.

Resim 22: <http://www.michaelbosanko.com/>. 03.11.2018.

Resim 23: <http://www.michaelbosanko.com/>. 03.11.2018.

Resim 24: <https://www.patrickthelightpainter.com/#-demo>. 03.11.2018.

Resim 25: <https://www.patrickthelightpainter.com/#-demo>. 03.11.2018.

Resim 26: <http://lightpaintingphotography.com/light-painting-artist/featured-artist-2/lichtfaktor/>. 03.11.2018.

Resim 27: <http://lightpaintingphotography.com/light-painting-artist/featured-artist-2/lichtfaktor/>. 03.11.2018.

Bu makale 19-21 Aralık 2018 tarihleri arasında Başkent Üniversitesi Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi tarafından düzenlenmiş olan 3. Sanat ve Tasarım Eğitimi (Dijital Çağda Sanat ve Tasarım) Sempozyumu'nda sözlü bildirisi olarak sunulmuştur.